

Protocol schoolverlenging en schoolversnelling

Schooljaar 2013-2014

De Zoeker

Inleiding

Elk leerjaar kijken we of de leerlingen zich voldoende hebben ontwikkeld om door te kunnen stromen naar een volgende groep. In dit protocol kunt u lezen hoe wij op de De Zoeker omgaan met doorstromen, verlengen of versnellen. Er wordt zo vroeg mogelijk gesignaleerd of een kind gebaat is bij een verlengde schoolloopbaan of kleuterbouwverlenging. Met het oog op de sprongsgewijze ontwikkeling van kleuters zijn er andere uitgangspunten geformuleerd voor de overgang van groep 2 naar 3. Deze zijn opgenomen in het tweede onderdeel van het stuk **kleuterbouwverlenging**.

Kinderen werken jaarlijks, gezamenlijk met andere leerlingen, aan een aantal leerstofblokken die behoren bij verschillende vakgebieden . Binnen die leerstofblokken wordt gedifferentieerd tussen de verschillende leerlingen. Er is dan specifieke aandacht voor:

- het werktempo
- het leerniveau
- de leertijd
- de wijze van instructie en
- de leerstijl

Aan het eind van elk leerstofblok bepalen we binnen onze school of de leerling de basisstof voldoende beheerst. Zo niet, dan wordt binnen de groep getracht de leerling de gestelde doelen alsnog te laten behalen. Eind april/begin mei van het schooljaar wordt de definitieve balans opgemaakt. Op dat moment gaat het schoolteam na wat de vervolgstap in het nieuwe schooljaar zal zijn. Dat betekent voor de meeste kinderen overgang naar de opvolgende groep, voor een enkele leerling **verlengen of versnellen**.

We gaan op onze school zorgvuldig om met doorstromen, verlengen en versnellen. Daarom hebben wij de procedures hieromtrent vastgelegd in dit protocol. Op deze manier is voor alle betrokkenen helder op welke gronden en volgens welke procedure onze school een beslissing neemt over doorstroming naar een volgende groep. De beschreven procedure wordt in beginsel voor alle desbetreffende leerlingen toegepast. Het nemen van de beslissing tot (kleuterbouw)verlenging is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van leerkracht, intern begeleider, directie en ouders. De directie is eindverantwoordelijk.

Uitgangspunten met betrekking tot doorstroming

De meeste kinderen stromen aan het einde van een schooljaar door naar de volgende groep. In enkele gevallen zijn er redenen om te verlengen. Onze school heeft met betrekking tot het doorstromen en verlengen de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- Kinderen kunnen hoogstens eenmaal verlengen of versnellen in onze school. Verlengen komt alleen voor in de groepen 1 t/m 5. Vanaf groep 5 werken we met een ontwikkelingsperspectief (OPP) waarbij we de kinderen een eigen leerlijn aanbieden met maximale individuele doelen. Uitzondering op deze regel is mogelijk indien er eerder al onderzoek heeft plaats gevonden.
- Kinderen die over de gehele linie zwak zijn (V -scores), leerlingen met een beneden gemiddelde intelligentie (gemiddeld IQ Lager dan 80) en dyslectische leerlingen verlengen in beginsel niet op onze school. Ook bij andere leerlingen met een gediagnosticeerde leer-en ontwikkelingsstoornis zijn we hierin terughoudend. Ze worden verder geholpen met een OPP.
- Het verlengen van het leerjaar is met name bedoeld voor leerlingen die wat betreft de resultaten niet het niveau behalen wat bij hun leerjaar hoort, terwijl wel voldoende capaciteiten aanwezig lijken.
- Voor kinderen die regelmatig ziek zijn (geweest) of zich door problemen thuis en/ of op school minder hebben ontwikkeld dan op grond van hun capaciteiten verwacht mag worden kan een verlenging een goede oplossing zijn.
- Om de wenselijkheid van een doublure vast te stellen maken we gebruik van de resultaten vanuit:
  - Ons leerlingvolgsysteem (rekenen, spelling, technisch- en begrijpend lezen en taal), scores IV en V;
  - De resultaten op de methode gebonden toetsen rekenen, begrijpend lezen, taal, spelling, en technisch lezen;
  - Onze observaties wat betreft de sociaal-emotionele ontwikkeling en de werkhouding.
- Onze onderwijsinhoudelijke besprekingen met directie en IB en/of het multidisciplinair zorgteam.

Bij de beslissing rond de overgang van groep 2 naar 3 staat de ontwikkeling m.b.t. beginnende gecijferdheid, beginnende geletterdheid, de werkhouding, sociaal-emotionele ontwikkeling en de zelfredzaamheid centraal.

Bij de overgang van groep 3 naar 4 zijn ook de technisch leesresultaten van belang.

Om de wenselijkheid van verlenging vast te stellen maken we gebruik van resultaten vanuit:

- Het advies van de leerkrachten
- De omvang van de tot nu toe uitgevoerde extra hulp en de resultaten hiervan
- Al aanwezige onderzoeksresultaten en andere rapportages
- De situatie van de groep waarin het kind eventueel instroomt

Een extra leerjaar moet iets opbrengen, het moet een doel hebben. Aangenomen mag worden dat verlenging van een leerjaar in belangrijke mate zal bijdragen aan de ontwikkeling van de benodigde vaardigheden en dat deze ontwikkeling nog een (bijna) volledig schooljaar in beslag zal nemen. Vandaar dat we bij een verlenging een langlopend handelingsplan opstellen met een looptijd van een jaar, met tussentijdse evaluaties na 10 weken. In het plan wordt de beginsituatie beschreven, worden passende doelen geformuleerd; de leerstof, organisatie en werkwijze/materialen opgenomen en de wijze waarop de doelen worden geëvalueerd. De ouders worden in een zo vroeg mogelijk stadium geïnformeerd en betrokken bij de afwegingen. De mening van de ouders wordt meegenomen in de beslissing. De school blijft te allen tijde verantwoordelijk voor besluit tot een (kleuterbouw)verlenging.

School volgt de volgende procedure m.b.t. verlenging:

- Oktober/november: twijfels over overgang worden tijdens de eerste groepsbespreking met de leerkracht en ib-er besproken. Ingezet wordt op onderwijsbehoefte van het kind. Dit wordt vastgelegd in een individueel handelingsplan (IHP), dat gekoppeld is aan het groepsplan. In het groepsplan verwijzen we naar de lesstof uit het IHP. En vanuit het IHP geeft de leerkracht in de dagplanning aan hoe er gewerkt gaat worden.
- Februari: na de Cito toets-afname worden de resultaten besproken in de groepsbespreking. Resultaten van de tot nu toe geboden hulp worden geëvalueerd. Het groepsplan en/of het individueel handelingsplan wordt geëvalueerd en aangepast. Er wordt een afspraak gemaakt met ouders, leerkracht en ib-er om eventuele verlenging te bespreken.
- April: evaluatie geboden hulp vanuit in februari opgesteld IHP.
- Mei: verlengbespreking met zorgteam en leerkracht. Aanwezig zijn: leerkracht, directie, zorgcoördinator en ib-er(s).
- Juni/Juli: Indien tot verlenging wordt besloten maken de oude leerkracht en de nieuwe leerkracht een individueel handelingsplan waarmee in het nieuwe leerjaar direct gestart wordt. Er wordt een afspraak gemaakt met ouders om een besluit te bespreken.
- 10 weken na de aanvang van het nieuwe schooljaar vindt er een evaluatie plaats met de ouders en de leerkracht. Het IHP wordt geëvalueerd en er wordt besproken of het kind zich prettig voelt in de groep en aansluiting kan vinden.
- Een nieuw plan wordt opgesteld.

School betreft de ouders volgens onderstaande procedure:

- Na de Cito M toets-afname worden de resultaten met ouders besproken evenals de ingezette hulp tot die tijd. Eventuele verlenging wordt met ouders besproken evenals de te volgen procedure.
- 10 weken na de Cito M toets: evaluatie met ouders over resultaten tot nu toe. Nieuw/vervolg handelingsplan .
- Juni: definitief besluit tot verlenging met ouders bespreken.
- Ouders melden het besluit bij het kind. Eventueel ondersteunt school daarbij.
- Indien ouders het niet eens zijn met het besluit kunnen zij gebruik maken van de klachtenregeling (zie website).

In bijzondere gevallen wordt beredeneerd afgeweken van dit overgangsprotocol. Het besluit hiertoe wordt genomen door de schoolleiding.

Versnellen

Het overslaan van een groep of het doorlopen van twee groepen in één schooljaar zijn vormen van versnelling die steeds frequenter worden toegepast in het Nederlands basisonderwijs.

Te vaak echter is 'gebrek aan andere mogelijkheden' de voornaamste, en soms zelfs enige, reden om over te gaan tot een van deze maatregelen. Veel onderwijsgevenden en ouders maken zich dan ook zorgen over het (uiteindelijke) effect van deze vormen van versnelling. Zij maken zich zorgen over de cognitieve ontwikkeling, maar veel meer nog over de sociaal-emotionele ontwikkeling van de versnelde leerling.

Onderwijsaanpassingen, zoals 'compacten en verrijken', samenwerkend leren of het versnellen binnen één vak, zijn voor veel (hoog)begaafde en/of zeer goed presterende leerlingen goede oplossingen. Behalve dat niet iedere basisschool deze aanpassingen kan bieden, zijn er echter ook kinderen waarbij een dergelijke maatregel onvoldoende is voor een optimale

ontwikkeling. Deze leerlingen zijn er het meest bij gebaat om, naast de hierboven genoemde aanpassingen, ook te versnellen naar een volgende groep.

Omdat het hier gaat om een ingrijpende maatregel, is het van belang dat deze op gefundeerde wijze genomen wordt, niet in de laatste plaats om de zorg bij ouders en onderwijsgeevenden weg te nemen.

Uit internationaal onderzoek is gebleken dat het versnellen naar een volgende groep een effectieve interventie kan zijn in het onderwijs aan (hoog)begaafde en/of zeer goed presterende leerlingen. Dat betekent niet dat deze interventie geschikt is voor iedere leerling met hoge intellectuele capaciteiten.

In een nog, door Zaan Primair, op te stellen Protocol (Hoog)begaafden zal worden aangegeven welke stappen achtereenvolgens gezet moeten worden om leerlingen, die op een of meer ontwikkelingsgebieden meer dan gemiddeld begaafd zijn, optimaal te begeleiden binnen onze school. Daarin zullen ook de criteria beschreven worden voor versnelling.

Kleuterbouwverlenging

Kinderen stromen op 4-jarige leeftijd in, in groep 1 van het basisonderwijs. Deze instroom vindt gedurende het hele schooljaar plaats. Groepen 1 en 2 van het basisonderwijs zijn de zogenaamde kleutergroepen. De overgang van groep 2 naar groep 3 vindt plaats bij aanvang van een nieuw schooljaar.

Sinds 1985, bij de samenvoeging van de kleuterschool en de lagere school tot één basisschool, is de datum 1 oktober verdwenen als criterium voor de overgang van groep 2 naar groep 3. Volgens de onderwijsinspectie is er sprake van kleuterverlenging als een kind geboren voor 1 januari niet overgaat van groep 2 naar groep 3. Een school moet dan gemotiveerd en met een beredeneerd aanbod aantonen waarom een kind niet geplaatst wordt in groep 3.

Omdat een verlenging een ingrijpende gebeurtenis is voor een leerling, moet de keuze zorgvuldig gemaakt worden. Voor- en nadelen moeten goed overwogen worden, aan de hand van duidelijke criteria, die in een vroeg stadium met de ouders moeten worden besproken.

Dit overgangsprotocol geeft duidelijkheid over de procedure, die gevolgd wordt bij de besluitvorming. In dit overgangsprotocol is speciale aandacht voor de kleuters, geboren in de maanden oktober, november of december. Bij deze najaar kinderen telt de afweging of ze in 7.7 - 7.9 jaar of 8.5-8.9 jaar de basisschool doorlopen.

In principe kunnen leerlingen, die jarig zijn voor 1 januari, doorstromen naar de volgende groep, maar het is niet de datum van 1 januari die bepalend is, maar de persoonlijke ontwikkeling van het kind.

Tegelijkertijd is uit onderzoek gebleken dat kleuterbouwverlenging niet altijd het beoogde effect heeft. Een belangrijk aantal kinderen met kleuterbouwverlenging blijkt het vervolgens op het einde van groep 3 opnieuw moeilijk te hebben (Jaap Roeleveld en Kees Vernooij). Dit protocol is opgesteld om de keuze voor deze groep leerlingen verantwoord te nemen.

Om te komen tot een besluit van kleuterbouwverlenging maken we gebruik van de resultaten vanuit:

- Observaties door de leerkracht, de intern begeleider en/of een externe specialist.
- Het leerlingvolgsysteem (LVS) van CITO: Rekenen voor Peuters en Kleuters en Taal voor Kleuters.
- De kanjer vragenlijst, wat betreft de sociaal-emotionele ontwikkeling en de werkhouding.
- De kleutertoetsen op het gebied van voorbereidende leesontwikkeling (dyslexie protocol groep 1 en 2) en de rekenontwikkeling.
- De signaleringslijst voor kleuters, welke twee maal per schooljaar wordt ingevuld.
- Eventuele rapportage(s) van externe deskundigen.

Criteria voor verlenging groep 2

- Kleuters verlengen wanneer er sprake is van het onvoldoende beheersen van de lees- en rekenvoorwaarden, waardoor het kind niet in staat zal zijn het aanvankelijk lees-, schrijf- en rekenprogramma van groep 3 te volgen. Bijvoorbeeld bij:
  - Scores op Taal voor Kleuters M1 en E1, M2 en E2, IV en V.
  - Scores op Rekenen voor kleuters M1 en E1, M2 en E2, IV en V
  - scores van D of E.
- De leerkracht spreekt, in een zo vroeg mogelijk stadium, haar twijfel uit over de komende overgang naar groep 3. Dit zal de leerkracht eerst bespreken met de ib-er van de school. De twijfel wordt gebaseerd op basis van gestandaardiseerde observaties (kleutersignaleringslijsten) en toetsen. Voordat er een besluit valt over een verlenging van groep 2, heeft het kind op basis van de eerdere observaties en toetsresultaten extra ondersteuning gekregen. Dit is vastgelegd in de vorm van een individueel handelingsplan. De resultaten van deze ondersteuning worden meegewogen in de besluitvorming.
- De taal- en cognitieve ontwikkeling van een kind zijn de belangrijkste criteria voor al dan niet verlenging van groep 2. Bij alle kinderen worden, twee maal in een schooljaar, de Cito toetsen Taal voor Kleuters en Rekenen voor Peuters en Kleuters afgenomen.

Wanneer een kind voor de Cito TVK M1/E1/ M2 en/of Cito Rekenen M1/E1M2 scoort op IV of V kan groep 2 verlenging worden overwogen.

Bij het oordeel over de taalontwikkeling wordt tevens rekening gehouden met de ontwikkeling van het fonemische bewustzijn en de mondelinge taalvaardigheid.

In de beoordeling voor verlenging worden daarnaast meegewogen:

- De sociale ontwikkeling (en de sociale vaardigheden)
- De emotionele ontwikkeling
- De motorische ontwikkeling
- De concentratie en de taakhouding
- De zelfredzaamheid (ADL)

Het ontwikkelingsniveau op deze gebieden kan ertoe leiden dat een kind toch overgaat naar groep 3 met een individueel handelingsplan voor één of meerdere van bovengenoemde aandachtsgebieden. Afstemming hiervan kan op het leerproces van het kind van invloed zijn.

Wanneer een kind op de Cito TVK en Cito RVK scoort op I of II of III dan komt het in principe niet in aanmerking voor verlenging van groep 2. Een kind dat op twee of meerdere ontwikkelingsgebieden onvoldoende vaardig is kan wel in aanmerking komen voor verlenging van groep 2 indien:

- De zwakke vaardigheden een ernstige belemmering vormen voor het leerproces in groep 3 (aangevuld met een individueel handelingsplan).
- Aangetoond wordt dat een volledig extra schooljaar in groep 2 noodzakelijk is voor het garanderen van een doorgaande ontwikkelingslijn.

Indien besloten wordt tot kleutergroep verlenging zal een ondersteunend lesaanbod worden opgesteld voor het kind, gericht op het verder ontwikkelen van specifieke vaardigheden. Dit leidt altijd tot het opstellen van een gericht individueel handelingsplan.

Stappenplan leerlingen groep 2

	Activiteit school	Minimaal betrokken bij besluitvorming	Informatie aan ouders	Periode
Stap 1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leerkracht signaleert aandachtspunten in de ontwikkeling van een kind 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leerkracht 		Sept. – dec.
Stap 2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opstellen handelingsplan 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leerkracht ▪ Intern begeleider 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gesprek over handelingsplan 	Nov. – dec.
Stap 3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Afname toetsen M2 en observaties bij kinderen waar verlenging groep 2 wordt overwogen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leerkracht ▪ Intern begeleider 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gesprek over observatie / toetsresultaten bij W/V leerlingen en over mogelijke verlenging ▪ Evaluatie IHP 	Jan – feb.
Stap 4	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Handelingsplan n.a.v. M2 en observaties 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leerkracht ▪ Intern begeleider 		Febr. – april
Stap 5	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voorlopig advies verlenging 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Directeur ▪ Leerkracht ▪ Intern begeleider 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ouders van potentiële verlengers worden geïnformeerd. 	Mei
Stap 6	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Definitief besluit verlenging 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Directeur ▪ Leerkracht ▪ Intern begeleider 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ouders van verlengers worden geïnformeerd 	Mei - juni
Stap 7	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Handelingsplan voor periode verlenging 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leerkracht 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gesprek ouders over handelingsplan 	Juni – sept.

Toets- en observatie instrumenten in het kader van verlenging groep 2

Ontwikkelingsgebied	Instrument	Afname	Status
Taalontwikkeling	▪ Cito Taal voor Kleuters	M2 januari	Afname mogelijke verlenging Optioneel voor alle oudste kleuters
	▪ Cito Taal voor Kleuters	E2 juni	Gewenst bij mogelijke verlenging
	▪ Toets voor auditieve analyse en synthese (protocol dyslexie) – zie blz. 5	Oktober	Gewenst bij mogelijke verlenging van meertalige kinderen Gewenst bij mogelijke verlenging Optioneel voor alle oudste kleuters
Cognitieve ontwikkeling	▪ Cito Rekenen voor kleuters	M2 januari	Afname bij mogelijke verlenging Optioneel voor alle oudste kleuters
		E2 juni	Gewenst bij mogelijke verlenging
		M2 januari	Optioneel voor alle oudste kleuters
		E2 juni	Gewenst bij mogelijke verlenging Optioneel voor alle oudste kleuters Gewenst bij mogelijke verlenging Optioneel voor alle oudste kleuters
Sociale ontwikkeling Emotionele ontwikkeling Kanjer	▪ Observatie-instrument vanuit het leerlingvolgsysteem vastgesteld door school	December – januari	Afname bij alle oudste kleuters
	▪ Observatie-instrument vanuit het leerlingvolgsysteem vastgesteld door school	Mei - juni	Afname bij mogelijke verlenging Optioneel voor alle oudste kleuters
Motorische ontwikkeling	▪ Observatie-instrument school vastgesteld door school	December – januari	Afname bij alle oudste kleuters
	▪ Observatie-instrument school vastgesteld door school	Mei - juni	Afname bij mogelijke verlenging Optioneel voor alle oudste kleuters